

Rahkoset

Rahkosten sukuseura ry:n lehti

1/2004 — 10. vuosikerta — 13. numero

Kannen kuvassa Jukka Rahkonen. Kuva: Jorma Rahkonen.

10. vuosikerta, 13. numero Jyväskylässä elokuussa 2004

Päätoimittaja: Jorma Rahkonen (yhteystiedot alla)

Taittäjä ja toimitussihteeri: Janne Rahkonen (yhteystiedot ks. Jorma Rahkonen)

Paino: Kopijyvä Oy, Jyväskylä

Puheenjohtaja

Olavi Rahkonen
Kämmekkä 8, 40530 Jyväskylä
(014) 3722 528, 050 5733 845
olavi.rahkonen@saunalahti.fi

Varapuheenjohtaja

Eero Hiironen
Kangastie 127 a, 43270 Kalmari
(014) 438 515, 0400 644 050
hiironen@pp2.inet.fi

Sihteeri

Helvi Liimatainen
Lunttilantie 22, 43100 Saarijärvi
(014) 432 147, fax (014) 432 144
helvi.liimatainen@sci.fi

Hallituksen jäsenet

Olavi Keski-Rahkonen
Aarnivalkeantie 10 E, 02100 Espoo
(09) 467 476, 040 8395 237

Tuula Kuokkanen
Katajakatu 5 D as. 22, 53810 Lappeenranta
(05) 4528 736, 040 5334 189
tuula.kuokkanen@pp.inet.fi

Jorma Rahkonen
Tavintie 8 B 22, 40400 Jyväskylä
(014) 676 152, 050 347 0083
jorma.rahkonen@kanetti.fi

Jyrki Rahkonen
Rahkolantie 300, 43100 Saarijärvi
(014) 427 888
jyrki.rahkonen@reppu.net

Kalevi Rahkonen
Tilhitie 20, 26100 Rauma
(02) 8222 396
kalevirahkonen@raumankttky.fi

Tapani Rahkonen
Untontie 2, 21530 Paimio
02040 73075, 0400 426 101, fax 02040 73074
tapani.rahkonen@sonera.fi

Veikko Rahkonen
Otavankatu 3 B 16, 11130 Riihimäki
(019) 724 009, 0400 657 550
veikko.rahkonen@dlc.fi

Jäsenrekisterin hoitaja

Erkki Lunttila
Mannilantie 19, 43100 Saarijärvi
(014) 421 677
lunttila@surfeu.fi

Tilintarkastajat

Jouko Klemola
Severinpolku 2, 68370 Ullava
(06) 889 538, 050 5910 266

Veikko Saari
Saarentie 54, 68370 Ullava

Jäsenmaksu 9 euroa / vuosi, ainaisjäsenmaksu 90 euroa.

Rahkokset internetissä: <http://users.reppu.net/terhi.rahkonen>

Sukututkimus tuo hyvää vastapainoa työlle

Jyväskylän maalaiskunnan Tikkamannilassa asuva Jukka Rahkonen innostui sukututkimuksesta neljä vuotta sitten. Hän on selvittänyt oman sukuhaaransa vaiheita pikku hiljaa, sillä viljan- ja mansikanviljelijällä ei ole vapaa-aikaa muulloin kuin talvella.

”Sukututkimus on vastapainoa työlle, sillä meikaläisen työssä on paljon jännittämistä, esimerkiksi säässä ja sadossa. Tämä on kuin yrityksen johtamista – paitsi siinä, että olen samalla työntekijä”, hän sanoo. Viljelijän on osattava nykyisin kaikkea tietotekniikasta koneenkorjaukseen ja siltä väliltä. Rahkonen esimerkiksi korjaa maatalouskoneet itse.

Kuluvana kesänä murheita on tullut runsaista sateista, joiden takia vilja on lakoontunut ja mansikkasato pieneni selvästi. Jukka ja Anita Rahkosen pelloilla Korpitikan tilalla, joka sijaitsee noin 15 kilometrin päässä Jyväskylästä, viljellään pääasiassa ohraa ja kauraa. Mansikka tuli kuvioihin mukaan runsaat 10 vuotta sitten, ja nyt sitä on noin kahden hehtaarin alalla. Honeoye-, Polka-, Jonsok-, Korona- ja ensi kesästä lähtien myös Bounty-mansikat päätyvät lähinnä itsepoimijoille, mutta tilalla oli tänä kesänä oman väen lisäksi seitsemän mansikanpoimijaa. Valmiiksi poimittua mansikkaa menee yksityishenkilöiden lisäksi esimerkiksi suurkeittiöille.

Mansikanviljely ei ole pelkästään makeaa puuhaa. ”Räkättivahtivuoro alkaa aamulla puoli viideltä, viimeiset asiakkaat lähtevät illalla yhdeksän aikoihin. Räkättejä on pakko hätistää. Jos niitä ei hätistetä, ne tekee totaalisen tuhon”, Jukka kertoo.

Jukka Rahkosen tilan mansikoista valtaosa menee itsepoimijoille. (Kuva: Jorma Rahkonen)

Suvun vaiheita Pylkönmäeltä ja Karstulasta Jyväskylän seudulle

Jukka Rahkonen on penkonut sukutietoa Jyväskylän maakunta-arkistossa. Apua on tullut myös internetistä ja tuoreemmissa tapauksissa myös sukulaisilta. ”Torppareita, maanviljelijöitä ja sahan työntekijöitä”, Jukka listaa suvun keskeisiä ammatteja vajaan 300 vuoden ajalta.

Jukka on päässyt sukututkimuksessa noin vuoteen 1730 saakka – Henrik Rahkoseen, jonka Jukka arvioi syntyneen ennen vuotta 1732. Tarkkaa ajankohtaa ei kirkonkirjojen tuhoutumisen vuoksi ole löytynyt. Seuraavasta sukupolvesta löytyi jo tarkempaa tietoa. Henrik Henrikinpoika Rahkonen (1751–1803) asui ensin itsellisenä Pylkönmäellä, josta hän siirtyi lampuodiksi eli vuokraviljelijäksi Karstulan Vahankaan. Hänen poikansa Matts (s. 1774, kuolinaikaa ei ole löytynyt) meni ensin naimisiin Stiina Eerikintyttären kanssa. He saivat neljä lasta. Stiina kuoli vuonna 1811. Matts meni uusiin naimisiin kolme vuotta myöhemmin toisen lesken, Caisan, kanssa. Avioliitosta syntyi kolme lasta, mm. Henrik (1813–1858), joka oli Jukka Rahkosen isoisän isoisä.

Henrik Mattsinpoika oli renkinä Perhossa, jossa hän avioitui vuonna 1842 talollisen tyttären Stiina Johanintytär Oxkosken kanssa ja perheen ensimmäinen lapsi syntyi. Vuonna 1844 perhe muutti Karstulaan, jossa hän eli torpparina Kala-Vastingilla. Elias Henrikinpoika (1854–1933) syntyi Kala-Vastingilla Puskala-nimiseen torppaan. Elias kävi välillä Kivijärvellä, mutta palasi Karstulaan, josta kuitenkin muutti ilmeisesti leveämmän leivän houkuttelemana vuonna 1903 Haapakoskelle, joka nykyisin tunnetaan Vaajakoskena. Vaajakoskella toimi patruuna James Salvesenin saha, joka tarvitsi runsaasti työvoimaa. ”Eliaksen Heikki-veli oli mennyt sahalle töihin jo 1870-luvulla. Myös Juho-veli

ehti Vaajakoskelle ennen Eliasta. Ilmeisesti melkein koko kuusihenkinen sisarusarja meni Vaajakoskelle. Kaikista heistä ei kuitenkaan ole varmaa tietoa”, Jukka kertoo.

Jukan isoisä Edvin Rahkonen (1884–1953) oli Eliaksen yhdeksästä lapsesta vanhin. Edvinin elämänvaiheet kulkivat Vaajakoskelta Korpilahdelle ja Jyväskylän maalaiskunnan Hiekkapohjaan. Hän teki metsätöitä ja oli todennäköisesti töissä myös Vaajakosken sahalla. Lopuksi hänestä tuli maanviljelijä.

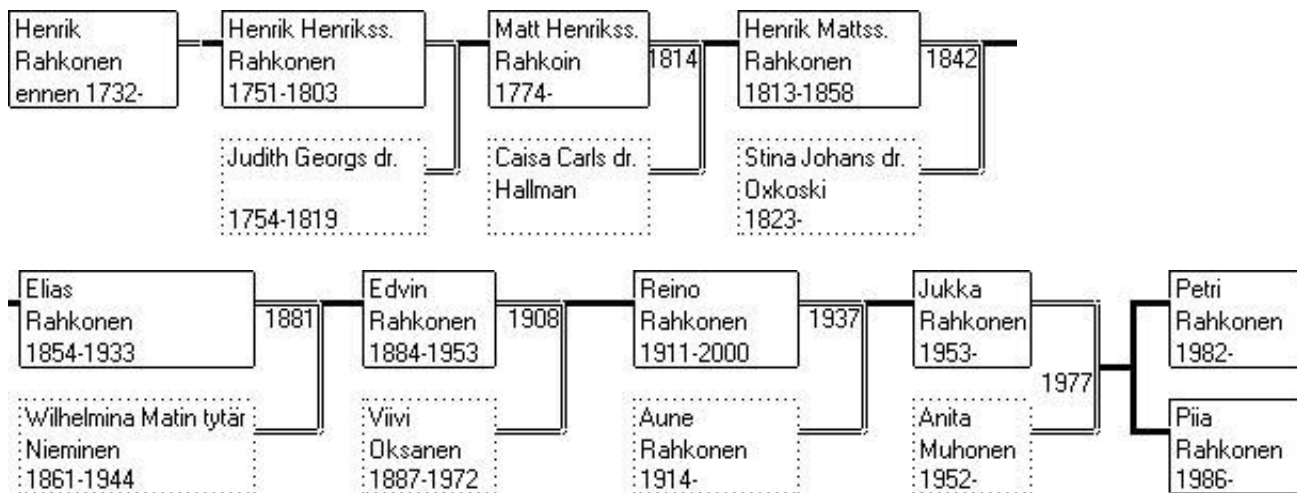
Jukan isän Reino (1911–2000) oli toiseksi vanhin Edvinin viidestä lapsesta. ”Hän osti tämän tilan vuonna 1931 Tikkamannilan kartanon mentyä konkurssiin. Valtio myi kartanon maita asutustiloiksi. Isä osti tilan ennen armeijaan menoa. Hän oli maanviljelijä koko ikänsä”, Jukka kertoo. Reino ja Aune Rahkonen (o.s. Kivi, 1914-) menivät naimiseen vuonna 1937. Perheeseen syntyi kuusi sisarusta, joista vanhin tyttö kuoli vauvana. Jukka (s. 1953) on sisaruksista nuorin. Anita ja Jukka Rahkosella on kaksi lasta: Petri (s. 1982) ja Piia (s. 1986).

Toiveena löytää yhteys Saarijärven Rahkosiin

Jukan tekemä sukuselvitys on selvästi laajempi, mitä tässä jutussa on käsitelty. Hän ei kuitenkaan halua sukuseuran lehteen tietoja, joita ei ole ehtinyt tarkistaa. Kun urakka on aikanaan valmis, työn tulokset julkistetaan Rahkoset-lehdessä.

”Vapaa-aikoina jatketaan ja tarkistellaan. Olisi kivaa löytää yhteys Saarijärven Rahkosiin”, hän sanoo. Ainakin Jukan tapauksessa sukuseura on onnistunut tehtävässään. ”Innostus sukututkimukseen lähti sukuseurasta”, hän kiittelee. Sukukokouksessa hän on käynyt kahdesti: Vaajakoskella 2001 ja Saarijärvellä 2003. Asia kannattaa mainita siksi, että sukukokous järjestetään aina heinäkuussa, jolloin on paras mansikka-aika.

Jorma Rahkonen

Lukuohje: taulukon ylhäältä oikeasta reunasta siirrytään vasemmalle alas. (Taulukko: Jukka Rahkonen)

Rahkosten alkuvuodet Saarijärvellä 1500-luvulla

1. Saarijärven erämaiden asutushistoriaa

”Lumperoisten ja Saarijärven vesistöjen varsilla sijaitsivat ne kaksi erämaata, joista vuoden 1552 erämaaluettelo käytti Lumpelon nimeä. Asukkaiksi näille erämaille määrättiin kyseisenä vuonna Markku Mikonpoika Saarioisten (nyk. Kylmäkosken) Taipaleen kylästä ja Lauri Vilpunpoika Urjalan Kehrosta.

Myöhempien eräluetteloiden perusteella voitiin päätellä, että toisen Lumpelon erämaan, jota 1554 kutsuttiin Palvasalmen erämaaksi Lumpelovedellä, omistivat yhteisesti Taipaleen Simolan ja Allin talot. Kummallakin oli hallussaan miehenosa erämaata, jonka verotusarvo oli neljännesosa koukkua. Pysyvän asukkaan Palvasalmen erämaa Lumpelovedellä sai 1554, kun Paavali Laurinpoika Rahkonen asettui eräsijalle. Paavali Laurinpojan perustama Rahkola oli Saarijärven vanhimpia taloja, ja se käsitti koko myöhemmän Rahkolan jakokunnan. Lumpelon toinen erämaa, jonka myös omisti Simolan Mikko Juhonpoika, oli miehenosan suuruinen ja 1554 vielä asumaton. Tälle erämaalle asettui viimeistään kymmenen vuotta myöhemmin Lauri Laurinpoika Tarvainen, jonka perustama Tarvaala sisälsi sekä sotilasvirkatalon että pappilan maat. Lauri Laurinpojan talon sanottiin 1564 sijainneen Lumpajärvellä, ja jonkin ajan kuluttua siihen liitettiin myös maakirjoista hävinneen Ihantilan maat.” (Vanhan Saarijärven historia, s. 84)

”Hämäläiset eräomistajat olivat 1550-luvulla vaikeassa asemassa, kun kruunu ja savolaiset veivät heiltä erämaita. Tässä tilanteessa monet olivat valmiit luopumaan Pohjan omistuksistaan, jos vain saivat vähäisenkin rahallisen korvauksen. Talonpoikien hätään tuli pelastajaksi Jaakko Henrikinpoika, joka ryhtyi hankkimaan erämaita nimiinsä tehdäkseen ne verovapaaksi rällsimaaksi. Saarijärveläisiä erämaita Jaakko Henrikinpoika osti vuoden 1562 tammikuussa hankkien niille käräjiltä lainvoiman. Erämaitten kiinnitysasiakirjat ovat säilyneet Kiimasjärven, Lumpelon, Kouvolan Pyhäjärven, Mahlun, Kalmarin, Kimingin, Pääjärven ja Kookillin erämaista.” (Vanhan Saarijärven historia, s. 94-95)

”Jaakko Henrikinpoika onnistui jo kesällä 1562 saamaan kuningas Eerik XIV :ltä läänityskirjeen, jolla kuningas lupasi ”ikuisiksi ajoiksi” verovapauden Jaakko Henrikinpojan Saarijärveltä ostamiin erämaihin.” (Vanhan Saarijärven historia, s. 95)

”Eräkaudella ja etenkin sen loppuaikana aateliston haltuun oli joutunut suurin osa Saarijärveä. Aateliset eräomistukset ulottuivat yhtenäisenä ketjuna Niiniveden-Kiimasjärven alueelta Kyyjärvelle asti. Summasjärven lisäksi läänittämättä jäivät ainoastaan muutamat pitäjän laitaosien erämaat. Yksityisen uudisraivaajan kannalta aateliston maanhankinta merkitsi sitä, että hänestä tuli aatelisten eikä kruunun alustalainen.” (Vanhan Saarijärven historia, s. 95)

2. Ensimmäiset Rahkolan isännät Saarijärvellä

Aarno Tavailan vuonna 1959 Sampo-lehden numerossa 32 julkaisemassa artikkelissa kerrotaan Paavo Laurinpojan maakaupoista, jolla Rahkolan talo sai alkunsa Saarijärvellä. Samassa artikkelissa on virke: ”V. 1565 esiintyy talon verojen maksajana todennäköisesti edellisen veli Jöns Laurip. Rahkoinen.”

Koska Jönsiä ei mainita Saarijärven asutusluettelossa Rahkolan talon yhteydessä koko 1500-luvulla, haluttiin selvittää, mistä Tavaila oli saanut tietonsa Jönsistä verojen maksajana. Tietoa alettiin hakea Keski-Suomen maakunta-arkistossa olevista voudin tileistä Rautalammin pitäjän kohdalta.

Ensimmäisen tutkimuksen tulos oli hämmentävä, koska tileistä ei löydetty lainkaan mainintaa sen enempää Lumpelosta kuin Palvasalmestakaan. Noita nimiähän käytettiin Rahkolan talon seudusta tuolloin. Saarijärvi-nimi tulee kirjoihin vasta 1570-luvulla. Voudin tileistä (Pernasalo fierding) löytyi esimerkiksi vuonna 1565 sellaisia kyliä kuin Kyyjärvi, Kiminki, Kukkajärvi, Akkojärvi, Soukkajärvi, Muuratjärvi, Kaidanlahti ja Leppävesi. Vuonna 1565 on Akkojärvellä veronmaksajana ollut Thomas (Tuomas) Rahikainen ja Soukkajärvellä Poual (Paavo) Rahikainen. Samat nimet esiintyvät myös 1566, jolloin Tuomas on merkitty Akkojärvelle ja Paavo Soukkajärvelle. Vastaavissa voudin tileissä vuodelta 1564 mainitaan Akkojärvellä sekä Jöns Rahikainen että Paavo Rahikainen (ks. kuva 1). Ei kuitenkaan yhtään Rahkosta!

Kun voudin tilejä tutkittiin lisää vuosilta 1565 ja 1568, löytyi myös yksi Rahkonen, tosin sukunimi on kirjoitettu muotoon Rangoinen ks. kuva 2). poual larsson Rangoinen (tai p̄ouell larson rangoinen) on mainittu edellä mainitun aatelisten Jaakko Henrikinpojan (Jakob Henrik Hästesko) alustalaisten joukosta. Paavo siis maksoi tuolloin veronsa aatelistelle eikä kruunulle. Ei siis ihme, ettei Paavo eikä Lumperoa löytynyt kruunulle veroa maksaneiden talonpoikien luettelosta. (jatkuu kuvien 1 ja 2 jälkeen)

Särtilälo
 $\frac{1}{5}$ Yeu kslaw _____ is
Sorontaiial
 $\frac{1}{5}$ Stoffun kōnōkō _____ is
 $\frac{1}{5}$ Kōvōll rōy _____ is
 $\frac{1}{5}$ fō kōmō _____ is
 Schattar _____ 7 kōvōkō
 Schattō bōndō _____ 5 8
 Bogamantō _____ 9 6

Vernasälo fierding

Kvierfitt
 $\frac{1}{12}$ Stoffuall vōkōkōmō _____ is
Künningi
 $\frac{1}{12}$ Kōvōll andik vōdōmō _____ is
 $\frac{1}{12}$ Lassō mōitōmō _____ is
Sūmasierfitt
 $\frac{1}{12}$ Vōdō vōgōlōmō _____ is
Kvaterfitt
 $\frac{1}{5}$ Kōvōll mōitōmō _____ is
 $\frac{1}{5}$ Stoffuall rōy _____ is
Stōkerfitt
 $\frac{1}{5}$ Einō vōrōmō _____ is
 $\frac{1}{12}$ Fōmō vōgōlōmō _____ is
 $\frac{1}{5}$ Stoffuall rōy _____ is
Murōkerfitt
 $\frac{1}{12}$ Mōy kōmōkōmō _____ is
 $\frac{1}{12}$ vōdō rōy _____ is
 $\frac{1}{12}$ Kōvōll rōy _____ is
 $\frac{1}{12}$ Kōvōll vōrōkōmō _____ is
 $\frac{1}{12}$ Stoffuall vōkōkōmō _____ is

Kuva 1.

ES 722 0.4001 9 20 vuosi 1565 (Lum.)

1100101

Frälse landbonde
 udi för me solken
 Jacob Henrikesson

Frälse landbonde 20
 20 för god

Jacob Henrick
 Siska Koppi
 Mats Gemind
 På Järffui
 Gid Carlsson
 Gid Björnsen
 Rardangfa
 Ande Mielika
 Samuelsson
 Ponal Rolfsson
 Ande Rolfsson
 Pålmaris
 Loff Rarilsson
 Mito Rarilsson
 H. Rarilsson Järffui
 Pål Rarilsson
 Ponal Rarilsson Rarilsson
 Loff Rarilsson Rarilsson
 Siska Järffui
 Ponal Rarilsson
 Ponal Rarilsson
 Ponal Rarilsson
 Ponal Rarilsson
 Ponal Rarilsson
 Ponal Rarilsson

Kuva 2.

(jatkoa) Koska voudin tilit olivat kruunun ylläpitämiä, ei Paavon aateliselle maksamasta veron määrästä ole mainintaa. Veron määrähän oli Paavon ja Jaakko Henrikinpojan välinen asia, ei kruunun. Poul Rangoisen kyläksi mainitaan Lumberjärffui (Lumpelöjärvi). Samalla kylällä mainitaan vuosien 1565 ja 1568 tiedoissa myös toinen isäntä, nimeltään Lauri Laurinpoika Tarvainen (lars larsson taruihainen), Tarvaalan talon ensimmäinen isäntä. Tarvaisen nimi esiintyy myös vuoden 1571 hopeaveroluettelossa, mutta Paavo Rahkosta siitä ei jostain syystä löydy. Kyseessä voi olla veroluettelon 1944 koonneen tutkijan virhe tai sitten Paavo on jotenkin onnistunut välttämään hopeaverojen maksun. Vuoden 1562 voudin tileissä mainitaan Akkojärven kohdalla sekä Jöns Rahikainen että Poffuall Rahikainen. Nämä miehet ovat selvästi nimenomaan Rahikaisia, ei Rahkosia. Mahtoivatkohan Tavailan artikkelissa mennä sekaisin Rahkoset ja Rahikaiset? Jöns Laurinpoika Rahkosta ei Tavailan mainitsemana vuonna 1565 Lumpelöjärven kylästä veronmaksajana kuitenkaan löydy.

3. Rahkolan isännät 1550-luvun lopussa

1500-luvun lopun isäntänä pidetään sitä Paavo Rahkosta, joka osti erämaat 1554. Asutuksen yleisluettelon mukaan Paavo-niminen isäntä (Påuall Rahkoinen) mainitaan vielä niinkin myöhään kuin 1606, siis 52 vuotta myöhemmin kuin Paavo Rahkonen osti Rahkolan maat. Tästä herää epäily, että kyseessä onkin kaksi eri Paavoja, mahdollisesti isä ja poika. Asutuksen yleisluettelon mukaan isäntänä oli 1570–1571 Páll Larsson Ranginen eli Paavo Laurinpoika Rahkonen, mutta 1572 alkaen Pouall Ranginen eli Paavo Rahkonen. Mihin on hävinnyt patronyymi (Larsson) isännän nimestä? Rahkolan talon ensimmäisten isäntien tutkiminen jatkuu käymällä läpi vuoden tilejä aikavälillä 1570 – 1606. Toivottavasti näistä osittain hyvin vaikealukuisista dokumenteista löytyy sellaiset tiedot, joilla voimme pitävästi todentaa Rahkolan talon koko isännysketjun sekä varmistaa Saarijärven ja Ullavan Rahkosten välisen sukuyhteyden 100-prosenttisesti.

Olavi Rahkonen

Rahkosten sukuseuran puheenjohtaja

Sukulehti kaipaa tekijöitä

Rahkoset-lehden kesänumero ilmestyy totuttua myöhemmin, sillä tekijät eivät ehtineet aiemmin lehdentekoon. Sukulehden ongelmana on, että lehteen kirjoittaa säännöllisesti vain muutama henkilö. Joka lehdessä esitetyistä pyynnöistä huolimatta lehteen ei ole pitkään aikaan tarjottu yhtään juttua tai kuvaa.

Kaksi kertaa vuodessa ilmestyvän lehden ilmestyminen on vaakalaudalla, jos tekijäjoukkoa ei saada lisättyä. Vaihtoehtona on myös paluu siihen, että Rahkoset-lehti ilmestyy vain kerran vuodessa. Sukulehti on esimerkiksi media-alalle haluaville mainio mahdollisuus näyttää osaamistaan, mutta kaikkien apu kelpaa. Lehteen tulevien tekstien ei tarvitse olla ammattilaistasoa, sillä ne käsitellään tarvittaessa ennen julkaisua.

Kaikki lehden tekemisestä kiinnostuneet: ottakaa yhteyttä puheenjohtajaan tai päätoimittajaan.

Yhteystiedot löytyvät tämän lehden sivulta 2.

Toivon myös palautetta siitä, kannattaako lehti julkaista kerran vai kaksi kertaa vuodessa.

Jorma Rahkonen

Päätoimittaja